

Rafał Warżala

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ROLA BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W ROZWOJU REGIONU ROLNICZO-TURYSTYCZNEGO (NA PRZYKŁADZIE WARMII I MAZUR)

1. Wstęp

Celem artykułu jest określenie roli i znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych w rozwoju gospodarczym regionu oraz ocena stopnia koherencji między strukturą napływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych a strukturą wartości dodanej brutto w regionie Warmii i Mazur. Podstawą tej oceny jest analiza danych statystycznych zawartych w następujących publikacjach GUS: *Rocznik statystycznym województw* oraz *Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego*. Zakres czasowy analizy, obejmujący lata 1998-2003, jest uwarunkowany dostępnością danych statystycznych, publikowanych przez GUS, z uwzględnieniem nowego podziału administracyjnego kraju.

2. Udział przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w gospodarce woj. warmińsko-mazurskiego

Województwo warmińsko-mazurskie należy do grona regionów (kujawsko-pomorskie, lubelskie, podlaskie i świętokrzyskie), w których przekształcenia w strukturze wartości dodanej brutto przebiegają na tyle ewolucyjnie, że od utworzenia nowych województw do końca 2002 r. każde z nich utrzymywało swój dotychczasowy, rolniczy charakter. Nie oznacza to jednak, że w tym regionie nie nastąpiły żadne zmiany. Wręcz przeciwnie, w tym samym okresie udział przemysłu zmalał z 32,8% do 28,7%, natomiast wartość PKB wytworzona w sektorze usług wzrosła z 59,1% do 65%, co stanowi wartość o 1,5% wyższą od średniej dla Polski. Udział rolnictwa wprawdzie zmalał z 8,1% do 6,3%, jednak mimo to przewyższa średnią krajową o 2,3 punktu procentowego (Heller 2004).

W badanym okresie udział woj. warmińsko-mazurskiego w łącznej wartości PKB kraju uległ nieznacznemu obniżeniu. Wskazuje to na niższe tempo wzrostu PKB w ujęciu regionalnym w odniesieniu do innych województw. O niższym od większości regionów kraju poziomie rozwoju gospodarczego świadczy także mniejszy udział w PKB (2,8%) w relacji do udziału w liczbie ludności (3,7%). Wynikiem tego jest niższa i stale malejąca w latach 1997-2001 wartość PKB na 1 mieszkańca w stosunku do średniej krajowej. W roku 2002 nastąpiła w tym zakresie znaczna poprawa, nadal jednak PKB na mieszkańca regionu jest niższy o 25% od średniej wartości w kraju. Taki stan rzeczy oznacza, że województwo warmińsko-mazurskie należy do grupy regionów o najniższym w kraju poziomie rozwoju, co przekłada się na równie niską atrakcyjność inwestycyjną.

Region Warmii i Mazur, z uwagi na swój rolniczo-turystyczny profil gospodarczy, charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem uprzemysłowienia. W 2003 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle na 1000 mieszkańców wynosiło 54 osoby, co jest wartością niższą od średniej dla Polski (70 osób). Udział województwa w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu wynosi 2,6%, natomiast w zatrudnieniu 3,0%. Stawia to gospodarkę regionu na 12 pozycji w kraju pod względem liczby zatrudnionych w przemyśle na 1000 mieszkańców (*Rocznik statystyczny województw 2004*).

Udział osób zatrudnionych w przemyśle województwa warmińsko-mazurskiego był niższy o 1,6% od średniej w kraju, i podobnie jak w przypadku zmian w strukturze wartości dodanej brutto, wykazywał tendencje malejące w całym analizowanym okresie. Jest to również efekt niskiego potencjału tego sektora gospodarki regionalnej, przy wyższym od średniej w Polsce udziale produkcji rolnej. W przypadku udziału województwa w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu zajmuje ono 11 pozycję w kraju zarówno pod względem wartości absolutnej, jak również w przeliczeniu na 1 mieszkańca (*Rocznik statystyczny województw 2004*).

Do oceny wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w województwie warmińsko-mazurskim na rozwój gospodarczy regionu wybrano następujące wskaźniki makroekonomiczne:

- 1) wartość PKB w cenach bieżących w danym roku,
- 2) wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca,
- 3) wartość dodana brutto,
- 4) wskaźnik społecznej wydajności pracy,
- 5) wartość produkcji sprzedanej przemysłu,
- 6) wartość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w województwie,
- 7) wartości brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach.

Wyniki przeprowadzonej analizy regresji dla zależności pomiędzy wybranymi wskaźnikami rozwoju gospodarczego a napływem BIZ wskazują, że najbardziej istotne statystycznie¹ są parametry oszacowanych funkcji regresji określające wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wskaźnik społecznej wydajności pracy (4), PKB w ujęciu globalnym (1) i w przeliczeniu na 1 mieszkańca (2)

¹ Za najbardziej istotne statystycznie przyjmuje się te wskaźniki, dla których wartość p jest mniejsza od 0,01.

oraz wartość dodaną brutto (3) w gospodarce regionu. Nieznacznie niższymi poziomami istotności charakteryzują się równania regresji dla zależności pomiędzy BIZ a nakładami inwestycyjnymi (6) oraz wartością brutto środków trwałych (7), natomiast parametrem o względnie niskiej wartości, lecz jeszcze istotnej statystycznie, okazał się współczynnik kierunkowy prostej regresji określającej wpływ BIZ na poziom i dynamikę produkcji sprzedanej przemysłu (5). Dodatnia wartość współczynników regresji jest zgodna z oczekiwaniami, gdyż oznacza pozytywny wpływ BIZ na wszystkie wymienione w analizie zmienne.

Tabela 1. Wartości wybranych wskaźników rozwoju gospodarczego i BIZ w woj. warmińsko-mazurskim w latach 1995-2002

Rok	BIZ (w mln zł)	PKB (w mln zł)	PKB na mieszkań- ca (w zł)	Wartość dodana brutto (w mln zł)	Spółeczna wydajność pracy (w tys. zł)	Produkcja sprzedana przemysłu (w mln zł)	Nakłady inwestycyj- ne (w mln zł)	Środki trwałe brutto w przemysle (w mln zł)
1995	247	9 237	6 366	8 043	16,8	-	-	-
1996	294	11 650	8 008	10 119	22,7	-	-	-
1997	318	14 058	9 636	12 288	25,8	-	-	-
1998	376	16 062	10 986	14 078	31,1	9 925	2 514	6 892
1999	461	18 072	12 341	15 742	36,5	10 846	2 553	7 617
2000	581	20 332	13 867	17 782	44,8	12 205	2 643	8 362
2001	604	20 660	14 065	18 102	47,4	13 000	2 498	8 667
2002	794	21 798	15 258	19 056	50,2	13 245	2 708	9 414

Źródło: opracowanie własne na podstawie (*Działalność gospodarcza...* 2003; *Rocznik statystyczny województwa...* 2004).

Tabela 2. Empiryczne wyniki badań wpływu BIZ na wybrane zmienne rozwoju gospodarczego woj. warmińsko-mazurskiego w latach 1998-2002

Lp.	Postać funkcji regresji*	Współczynnik determinacji R^2 (w %)	Błąd standardowy estymacji S_e
1	$PKB_t = 6173,5 + 28,03 \times BIZ_{t-1}$ (0,067) (0,013)	0,90	1261,0
2	$PKBPC_t = 4311,2 + 18,90 \times BIZ_{t-1}$ (0,063) (0,014)	0,89	1162,8
3	$WDBR_t = 5340,62 + 24,65 \times BIZ_{t-1}$ (0,067) (0,013)	0,90	1476,0
4	$SWPR_t = 65,51 + 0,75 \times BIZ_{t-1}$ (0,199) (0,004)	0,95	30,9
5	$PSPR_t = 9662,4 + 28,4 \times BIZ_{t-1}$ (0,016) (0,062)	0,99	246,8
6	$NINWES_t = 2454,8 + 1,43 \times BIZ_t$ (0,000) (0,040)	0,96	23,2
7	$STRWA_t = 4560,4 + 7,70 \times BIZ_{t-1}$ (0,006) (0,010)	0,99	325,7

*W nawiasach podano wartości p .

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1.

Na podstawie oszacowanych parametrów równań regresji możemy wnioskować, że wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie o 1 mln zł powodował w latach 1998-2002 wzrost PKB przeciętnie o 28 mln zł, PKB na 1 mieszkańca o 19 zł, wzrost wartości dodanej brutto o 24,6 mln zł, zwiększenie społecznej wydajności pracy przeciętnie o 750 zł w przeliczeniu na 1 pracującego, przyrost produkcji sprzedanej o 28,4 mln zł, zwiększenie nakładów inwestycyjnych o 1,4 mln zł oraz wzrost wartości środków trwałych brutto średnio rocznie o 7,7 mln zł. Powyższe równania w różnym stopniu wyjaśniają zmiany poszczególnych charakterystyk rozwoju gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego. Najsilniejszy związek przyczynowo-skutkowy występował pomiędzy BIZ a produkcją sprzedaną przemysłu oraz wartością brutto środków trwałych ($R^2 = 0,99$), natomiast najmniejszym stopniem zmienności pod wpływem wzrostu bezpośrednich inwestycji zagranicznych cechowały się zmienne: PKB, PKB na mieszkańca oraz wartość dodana brutto ($R^2 = 0,89$).

3. Wnioski

1. Przemiany strukturalne w regionie Warmii i Mazur przebiegają zgodnie z kierunkiem charakterystycznym dla wszystkich regionów w Polsce. Oznacza to spadek udziału rolnictwa oraz przemysłu w strukturze wytworzonej wartości dodanej brutto, natomiast zwiększenie udziału sektora usług. Nadal jednak udział produkcji rolnej w województwie warmińsko-mazurskim jest wyższy o 2,3% w relacji do średniej krajowej, natomiast udział przemysłu wykazywał w 2002 r. wartość niższą o 1,6% od średniej wartości dla wszystkich województw.
2. Warmia i Mazury w niewielkim stopniu partycypują w łącznej wartości kapitału zagranicznego w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych, jakie napływają do Polski. Udział tego regionu zmniejszył się w okresie od 1998 do 2002 r. z 1,2% do 0,9%. Wskazuje to na mniejszą atrakcyjność regionu dla inwestorów zagranicznych, co jest efektem głównie słabej infrastruktury oraz niskiej jakości rynku pracy w regionie. W badanym okresie do 2000 r. dynamika BIZ była rosnąca, natomiast w 2001 r. nastąpiło załamanie inwestycji bezpośrednich. Jest to sytuacja podobna jak w odniesieniu do zmian dynamiki napływu tych inwestycji w skali całego kraju.
3. Analiza wpływu BIZ na wybrane zmienne makroekonomiczne, charakteryzujące rozwój gospodarczy regionu, wskazuje na znaczny udział tego kapitału w dynamice oraz wartościach badanych zmiennych. Wysoką współzależność badanych związków przyczynowo-skutkowych potwierdzają niskie wartości współczynnika istotności p w odniesieniu do wszystkich analizowanych zmiennych. Na podstawie oszacowanych parametrów równań regresji możemy wnioskować, iż wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie o 1 mln zł powodował w latach 1998-2002 wzrost PKB przeciętnie o 28 mln zł, PKB na 1 mieszkańca o 19 zł, wzrost wartości dodanej brutto o 24,6 mln zł, zwiększenie społecznej wydajności pracy przeciętnie o 750 zł w przeliczeniu

na 1 pracującego, przyrost produkcji sprzedanej o 28,4 mln zł, zwiększenie nakładów inwestycyjnych o 1,4 mln zł oraz wzrost wartości środków trwałych brutto średnio rocznie o 7,7 mln zł.

Literatura

Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2002 roku, GUS, Warszawa 2003.

Heller J., *Przemiany strukturalne gospodarki polskiej w ujęciu regionalnym*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1015, t. 1, AE, Wrocław 2004.

Rocznik statystyczny województw 2003, GUS, Warszawa 2004.

Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2002, US, Olsztyn 2003.

Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2003, US, Olsztyn 2004.

THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON THE DEVELOPMENT OF TOURISM AND AGRICULTURE REGION (ON EXAMPLE OF WARMIA AND MAZURY)

Summary

This article presents the impact of foreign direct investment on regional development. Warmia and Mazury are regions in Poland with higher than average share of agriculture production and lower than average share of industry production in the structure of GDP. As the main industry enterprises in a region belong to foreign investors, the impact of FDI on structure and production growth is crucial. The results of regression analyses show, that the biggest influence of FDI appears in the case of growth of gross domestic product, gross value added and sold production of industry in a region.